

George A. Koulaouzides in Katarina Popović (ur.)

**ADULT EDUCATION AND LIFELONG LEARNING
IN SOUTHEASTERN EUROPE
A critical View of Policy and Practice
Rotterdam, Sense, 2017**

Dominantne neoliberalne ekonomske paradigme omejujejo sodoben razvoj politik izobraževanja odraslih in vseživljenjskega učenja, ker jim postavljajo omejujoč kalup. V številnih državah, posebno v tistih, ki so bolj odvisne od mednarodne pomoči in usmeritev nadnacionalnih organizacij, so prisiljeni, da v ospredje politik izobraževanja odraslih postavijo zaposljivost, fleksibilnost in zmožnost prilagajanja, na obrobju pa ostaja kritični pristop, ki si prizadeva za emancipacijo odraslih. Prispevki jasno prikazujejo, kako nadnacionalne organizacije in neoliberalne paradigme delujejo vsiljivo do manjših bodisi novih bodisi starejših držav, ki si prizadevajo za vzpostavitev takega sistema izobraževanja odraslih, ki bi spodbujal osebni razvoj državljanov. Mozaik, ki ga sestavlja deset prispevkov, naslika različne nacionalne realnosti in različna prizadevanja za vključitev opolnomočenja (*empowerment*) v politike in sisteme izobraževanja odraslih. Na drugi strani pa ima v številnih državah izobraževanje odraslih kot družbeno gibanje globlje korenine, ki se navezujejo na idejo, da je izobraževanje nujen proces za osebno transformacijo, razvoj in družbene spremembe.

Konfliktne težnje med zunanjimi pritiski na politike izobraževanja odraslih, ki so v funkciji trga dela, in notranjimi, ki so v funkciji ovrednotenja emancipatornega poslanstva izobraževanja odraslih, so privedle do zanimivih rezultatov, ki izražajo poskus sprave teh dveh razvojnih usmeritev. Monografija prinaša kritičen pregled politik in praks izobraževanja odraslih v jugovzhodni Evropi. V nekaterih prispevkih so predstavljeni tudi primeri dobre prakse, analiza razvoja politik in konceptualnega razvoja izobraževanja odraslih, ki se poskuša prilagajati neoliberalnih silnicam, ki oblikujejo evropsko in mednarodno politiko izobraževanja odraslih.

Avtorji besedil so vključeni v stvarnost držav jugovzhodne Evrope. Njihovi prispevki opisujejo politike in prakse izobraževanja odraslih v Sloveniji, Grčiji, Hrvaški, Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji, Bosni in Hercegovini, Cipru, Romuniji in Srbiji.

Prvi prispevek, katerega avtor je Koulaouzides, vpelje bralce v koncept opolnomočenja (*empowerment*) v izobraževanju odraslih. Koulaouzides predstavi pomen kritične refleksije in emancipacije ter nakaže njun razvoj in uporabo v procesih izobraževanja odraslih.

Emancipacijo odraslih razume kot spodbujanje kritične refleksije o lastnih izkušnjah ter usposabljanje za suvereno nastopanje posameznikov in skupnosti za doseganje osebnih in skupnih ciljev. Slednji naj bi odsevali potrebe, ki so jih identificirali s pomočjo kritične refleksije in razporedili med prioritete.

Sledi študija primera iz Slovenije, ki sta jo pripravili Marta Gregorčič in Sabina Jelenc Krašovec. Gre za primer skupnostnega izobraževanja, ki nazorno pokaže, kako včasih drobne izkušnje izobraževanja, ki jih statistike enostavno prezrejo, pomenijo dragocen prispevek. Tudi članek iz grške prakse izpod peresa Markidisa in Papageorgiouja predstavlja študijo primera skupnostnega izobraževanja, in sicer v sklopu izobraževanja za delo. Gre za izkušnjo skupine žensk iz konfederacije grških delavcev.

Sistem in politike izobraževanja odraslih na Hrvaškem opisuje Žiljak. Pri tem nakaže proces evropeizacije hrvaških politik na področja izobraževanja odraslih. Te v ospredje postavljajo izobraževanje, usmerjeno v potrebe trga dela, in potiskajo v ozadje emancipacijski namen izobraževanja. Analizo pristopov in politik Nekdanje jugoslovanske republike Makedonije prinaša Velkovski, ki svoje razmišljanje razvija okrog silnic, ki vodijo politiko in prakso izobraževanja odraslih. Potrebe trga dela so v središču vsakega modernega sistema izobraževanja odraslih, avtor pa meni, da bi moral sistem izobraževanja odraslih delovati tudi kot alternativno zdravljenje za travme in rane, ki jih je povzročil formalni sistem izobraževanja.

Nezadostne pravne podlage za izobraževanje v Bosni in Hercegovino opisujejo Šušnjara, Bjelan-Guska, Kafedžić in Hodžić. Predstavljajo kompleksnost sistema in politik izobraževanja odraslih v Bosni in Hercegovini ter opozarjajo na vprašljivost vloge zunanjih izvedencev in mednarodnih organizacij.

Sliko zdajšnjega stanja, izzive in prihodnje scenarije na Cipru analizira Hajisoteriou. Tudi tu je v ospredju izobraževanja odraslih povečevanje zaposljivosti posameznikov, v nasprotju s tem pa bi bila potrebna sprememba paradigme v smeri vključevanja šibkejših, ogroženih in dolgotrajno brezposelnih. V prispevku o izobraževanju odraslih v Romuniji ugotavljajo problem nezadostne participacije v izobraževanju odraslih. V zadnjem prispevku pa Djesamirović in Maksimović predstavljata tranzicijo srbskega izobraževanja odraslih iz socialističnega sistema v moderni neoliberalni sistem. Proces evropeizacije je zahteval, da se na prvo mesto postavi zaposljivost.

Monografija ponuja izčrpen vpogled v sisteme in politike izobraževanja odraslih v državah jugovzhodne Evrope, ki so pogosto med manj vidnimi in slišanimi. Prispevki kažejo na različne paradigme in pristope, ki bi se lahko razvili, a jih je proces evropeizacije z evropskim konceptom vseživljenjskega učenja, ki je izrazito naravnano na potrebe trga dela, skoraj popolnoma zasenčil.